

Микола Іванович Пістунов

1926 р.н.
шістдесят років
пропрацював на різних
посадах в аграрному
секторі Дніпропетровської
області.

Начальник обласного
управління сільського
господарства у 1970-1980
рр. —, депутат обласної

Ради п'яти скликань, районної Ради — двох
скликань, делегат XXIV, XXV з'їздів компартії
України.

Нагороджений орденами «Знак пошани», 3-ма
орденами «Червоного прапору», заслужений
працівник сільського господарства України.
Автор трилогіїх «60 лет в строю», «Хлебом
единым», «Как дальше жить?».

МИКОЛА ПІСТУНОВ

МОЯ
РІДНА МАТУСЯ

Микола Пістунов. Моя рідна матуся

МИКОЛА ПІСТУНОВ

МОЯ РІДНА МАТУСЯ

(Спогади сина про рідну матір)

**Село Олександрівка
2013 р.**

Передмова

Тема про матір неодноразово висвітлювалась в літературі різних поколінь, різних часів та й в своїх спогадах, які були надруковані під загальною рубрикою „60 лет в строю”, я дещо в схематичній формі опублікував роль матері в нашій сім’ї, яка пережила два сторіччя ХХ і ХХІ ст.

Незвичайна доля моїй матері Параски Степанівни Бідняк полягає в її далекоглядності по тих роках, в її непохитній долі у вихованні дітей, її спроможності до виживання в тяжкі хвилини, її материнській любові до молодого покоління, її винятковій чутливості як вийти з тяжкого стану, а він, між іншим, супроводжувався і її, і наші роки, але ми, її діти, ніколи не чули від неї, що це неможливо, що це нам не під силу, її спрямована життєва лінія ні єдиного разу не зійшла з дистанції і нас, трьох синів, навчала як треба жити, як треба робити, щоб ніколи і ні від когось бути залежним, головне її кредо було з холодним розсудом вирішувати ту чи іншу життєву проблему.

Але моя мама та й матері взагалі чули від своїх нащадків те, що потім ми про них розповідаємо, навіть пишемо цілі томи, вірші, балади, п’єси, пісні і все в хвалебній формі, то повірте моєму слову, то вони б на десяток років прожили б більше.

Але ми маму згадуємо тоді, коли нам скрутно, а мами поруч нема, та й кому ти потрібен на цьому світі крім єдиної людини, яка тебе в муках породила і пустила в світ.

То ж маючи можливість через друковане слово, звертаюсь до молодого покоління з проханням „бережіть батьків, шануйте їх, поки вони ще живі, спілкуйтеся частіше, кажіть синовні слова, які йдуть від душі, більше давайте можливості спілкуватися з онуками та правнуками, давайте можливість їм продовжувати їх життя на цій грішній землі, а це вам повернеться через онуків, які бачать, з якою шаную відносяться його батьки до дідусів і бабусь, дуже прошу, поспішіть, не запізниться”.

У виданнях цих спогадів перемогла настійлива думка, що роль матері в будь-якому суспільстві і любій епосі була, є і буде становим хребтом, який вона залишає потомству.

Вважаю, що методика виховання своїх дітей в деякій мірі піде на користь як молодим мамам, а також дітям, навіть літнім людям, тому що наша сім’я була сприятливим симбіозом, коли глава сім’ї – батько, професійний робітник металургійної промисловості, а мама – селянка,

тому її гнучкість на крутих життєвих колізіях – уміла прийняти мудре рішення і вийти з важкого стану.

Тому запрошую шановних читачів познайомитись з українкою, яка і сама виживала, і дітей спасала і направляла їх на істинний шлях.

В підтвердження цього з дозволу автора мого щирого і вірного друга і колеги, шановного журналіста і поета від бога Олександра Андрійовича Тараненка, який на шпальтах газети „Зоря” під рубрикою „Очі божої матері” зазначає:

Душею покривить не можу -
 Без віри - розумом прозрів,
 Що Матір Божа дуже схожа
 На наших рідних матерів.
 З ікони Матінка Христа,
 Тебе пригадую я, нене.
 Гарячі щоки і вуста.
 Була такою ж молодого,
 Так ніжно пестила дитя.
 До тебе з радістю й бідою
 Ішов я через все життя.
 Щоразу у різдвяну нічку,
 Хоча і подумки молюсь –
 Як поминальну ставлю свічку,
 Як в очі Матері дивлюсь.
 Коли стає уже не сила
 Гріхів тягар душі нести,
 Ми просимо: «Господи, помилуй!
 І Матір Божа – захисти!»
 Тепер вже мода на хрещення,
 Однак і нині, як тоді,
 Не вимолить її прощення,
 Хто рідну кинув у біді.

З повагою М.Пістунов

Молоді роки

Мама народилася першою в сім'ї потомственого хлібороба Степана Бідняка у 1897 році, потім в сім'ї з'явилися помічники Йосип та Федір.

Змалку вся ця дружна сім'я дідом Степаном привчалася до основної роботи – вирощувати хліб.

Ті дані, які в якійсь мірі запам'ятав з маминих спогадів, а слід сказати, що то були мудрі поради, а як щорічно при малій механізації, а здебільшого вручну, отримувати щорічно сталі врожаї пшениці. Слід сказати, що ту інформацію, яку вона отримувала від своїх батьків, вона пронесла через все своє життя і в якійсь мірі передала і мені, хоч ці поради були куці, але ж пішли на допомогу мені, який продовжив дідове вміння правильно обробляти землю і отримувати великі врожаї.

Дід Степан в окрузі пригороду Катеринослава, який проживав біля станції Діївка і отримавши столипінську земельну ділянку (5-6 десятин), з першого року використання цих земель став лідером і щедро ділився з односельцями як щорічно отримувати сталі врожаї пшениці. За розповіддю мами – дуже пильно слідкували сусіди, коли й як та які сорти дід Степан Бідняк буде висівати на своєму полі.

Характерно те, що хто із сусідів витримував ті строки і технологічні умови вирощування пшениці, той майже щорічно отримував гарні врожаї, а той, хто нехтував, значно уступали, недобирали зерна, яке йшло на погашення кредитних боргів, але мій дід Степан ніколи до цього не допускав, щоб не бути банкрутом.

На його ділянці валові намологи були в такій кількості, які давали можливість розрахуватись і за кредити, і придбати необхідну кількість коней, імпортований реманент як для обробки і посіву зерна, а також механізоване – ручне доочищення та калібрування насіннєвого матеріалу для майбутнього врожаю, а також залишав необхідну кількість зерна для продажу, щоб купити собі, бабусі та дітям одяг і якусь копійчину тримати на чорний день.

Шановний читачу, Ви самі розумієте, що, незважаючи на більш менш наявну механізацію для підготовки ґрунту під посів, але збирання було ручне.

Самий заключний момент збиральних робіт – це зв'язати снопи в покоси, так от цю роботу виконувала моя мама Паша Бідняк, яка одна після таких покосів встигала сформувати снопи, щоб до непогоди скласти в копиці, а потім після завершення косовиці перевезти на свій тік, який заздалегідь бабуся вимазувала, щоб можна було його

використати для обмолоту снопів, а це робилося ціпами, а після цього треба провести очищення зерна, щоб ні одна зернина не пропала і була використана в діло.

Попереду йшов господар дід Степан з метровою косою, за ним йшов старший син Йосип, а замикав трійку косарів дядько Федір. На фото 30-х років останній з дружиною Мотрею.

Лише в зимовий період сім'я приходила в норму і активно готувалася весняно-польових робіт.

Як Ви розумієте, основна думка, основний вклад в життя не давав можливості мамі та її братам навчитися читати і писати, тому що сім'я з ранньої весни і до пізньої осені знаходилася в польових умовах і до навчання руки не доходили. Але селянська хватка і методи виживання в надзвичайно складних умовах виручала маму вже в період,

до

коли вона стала берегинею своєї сім'ї, так що перші рядки книжок мама навчилася читати вже в зрілому віці в лікнепі, а потім все життя наздоганяла те, що було упущено в дитячі та молоді роки – читала запоем, не дивлячись на постійну зайнятість по уходу та вихованню своїх дітей. Я не можу не сказати, що за такою інтенсивною роботою мама упускала вечірні гуляння молоді, зустріч свят та інших природних для людства явищ, що привело до того, що її подруги повиходили заміж і вже мали дитинчат, а молода, красива, русява дівчина з голубими проникливими очима, які немов дивляться в

глибину нашого тіла, не мала сім'ї.

На фото, вона – праворуч. Саме сильно від цього переживала бабуса, але не дивлячись на те, якщо мама вийде заміж, то дід збудеться найкращого помічника, тому що в її руках, як кажуть, все горіло. Але бабуса ретельно, із знанням життя готувала мамі придане.

До нас дійшли ті відомості, коли в надзвичайно голодний рік (1921) мама познайомилася з красивим чорнявим парубком з робочої сім'ї, яка жила втрьох: дід Іван, бабуса Марія Василівна, єдина дитина Іван, який з 14 років працював на заводі ім.К.Лібкнехта. Але сім'я Пістунових жила значно бідніше Бідняків, але любов переборола ці перепони.

Так ось, безумовно, ніякого весілля не було. Просто перейшла молода дівчина жити в робочу сім'ю, де вже в 1922р. Появився перший син Андрій, за ним в 1924р. Син Василь, а в 1926р. народився син Микола.

Як я вже писав вище, що бабуса не випустила свою улюбленицю і першу помічницю із дому, і щедро за декілька років заготовляла все придане: сундук зі співочим замком – набитий на сьогодні, на завтра і для дітей. Так що сім'я до самої війни користувалася бабусиним приданим більше 20 років.

Особливо мама частенько відкривала скриньку найменшому сину і показувала, і самий інтерес мені було те, що бабуса купляла мамі в 1911-1915 рр. Якусь блузку чи спідницю, чи вишитий рушник, чи білосніжну кожушанку. Мама до копійки пам'ятала ціни, скільки бабуса використала за 40 років тому.

Невикористані дівочі речі мами разом зі сундуком зникли під час війни. Це окрема тема наших спогадів.

Передвоєнні роки (1930-1941рр.)

Цей передвоєнний період нам, дітям, дався взнаки, як і всьому радянському народу.

По-перше, батько працював в воєнному цеху, де виробляли гільзи для військово-морського флоту і з 1935р. Ми його майже не бачили, а тільки інколи чули о 12 годині ночі, що батько прийшов з роботи, а в 4 години ранку він виїздив дачним поїздом з Діївки до міста, а з міста іншим робочим поїздом в Нижньодніпровськ на завод ім.К.Лібкнехта.

Так що сімейний тягар, а це 5 років, не враховуючи батька, нам, дітям щогодини потребувались і харчі, і якась одежина, і увага – все це покірливо по якійсь внутрішній установі мама несла свій тяжкий хрест.

Я гарно пам'ятаю всі передвоєнні роки, а вони почалися ще з голодовки 1933р., коли мене, ще дошкільня, забрали до школи і там цілими днями займалися з нами по шкільній програмі, трішки підхарчовували, і це була дуже велика допомога сім'ї, тому що на одного рота поменшало.

В ці дні, коли Україна відзначає трагічну епоху Голодомору 32-33 років, мені на пам'ять прийшли сумні спогади моєї сім'ї, коли мама-берегиня, маючи лише золоті серги, подарованій їй мамою ще у дівочтві. В цей критичний момент закінчення тяжкої зими 33-го, мама взяла лантух, серги залишилися у її вухах, поїхала до Дніпропетровська і у «Торгсині» виміняла свої останні прикраси на один пуд кукурудзяного борошна, який призначався для годівлі тварин.

Троє синів – усі дистрофіки з великими синіми животами і тонкими ніжками, – чекали надворі біля печі нашу спасительку. Вона швиденько розвела цю дерть на воді і почала пекти млинці на сковороді без жиру. Ми, голодні діти, хапали їх прямо зі сковороди гарячими і негайно з'їдали. Ту зиму ми пережили тільки завдяки нашій матусі.

Вона була худа, як тріска, а дітей спасла від голодної смерті.

Батько тримався трішки краще, то він працював на заводі де їх підгодовували, вдома він нічого не їв.

Перед весняними святами батькові на заводі, як такому, що має багатодітну сім'ю, видали незвичайні, на той час, подарунки. Якось пізно вночі ми, діти, крізь сон почули запах. Аромат нас розбудив і ми підняли свої голівки на тоненьких шийках. А на столі батько розгорнув три пакунки з оселедцями, кінською ковбасою та цукерками «іриски» – все по одному кілограму. З тих пір у мене постійна тяга до цих продуктів залишалася на все життя, особливо до ірисок.

За ці два роки наші сусіди похилого віку всі були поховані, а сільський цвинтар збільшився у двічі.

Всі роки мого навчання сім'я не мала можливості купити мені, як найменшому, якийсь костюмчик, тому завдяки маминому хисту і умінню віртуозно володіти дівочою машинкою «Singer» перешивала від старшого, якому купували, потім середньому, а мені найменшому доставалося шкільне вбрання латане-перелатане, але випране і попрасоване.

Тільки в 1940 р. батько віддав халяви від своїх старих чобіт і чоботар сотворив чудо, я вперше в своєму житті отримав персональні чоботи. На фото, я у центрі, учень 7-го класу.

Крім того, батько отримав премію і на сімейній раді вирішили купити мені, семикласнику, костюм, який я так беріг і одягав лише декілька разів. На жаль, він залишився в будинку і поліцай, який в нашій хаті проживав під час окупації його використав.

Сьогодні вже можна написати, що мені було соромно і прикро одягати новий костюм і нові чоботи, і це тоді, коли мама, наша годувальниця, ходила в ситцевому платтячку, доки воно не зотлівало на її плечах.

Наше життя також як і мільйони наших співгромадян жили надією, що війни не буде і ми будемо жити мирно і спокійно.

Але гуркіт гармат в Європі доносився і до нас, що, безумовно, викликало тривогу за завтрашній день, за дітей.

Передвоєнні роки 1938-1941рр. запам'яталися тим, що народ в якійсь мірі був приголомшений чітким виконанням планів Гітлера про захват мирних європейських держав і з інформації радіо та преси нам було відомо, що основна його мета – це отримати багаті чорноземи України, які за своїм потенціалом можуть кормити населення всієї Європи.

Безумовно, малий вік не дозволяв нам збагнути, що діється в світі, але і діти теж в якійсь мірі внутрішньо відчували лихо, яке невблаганно котилося в наші краї.

Робота в канікулярний період мамою чітко регламентувалася і кожен із нас за щось відповідав і, безумовно, якісно виконував.

Але так, як найстарший Андрій був в сім'ї на особливому стані, ну по-перше, він навчався в м.Дніпропетровську в школі №1 на залізничному вокзалі, і кожного дня він їздив дачним поїздом, а його туди з нашої СШ №95 по клопотанню одного з провідних вчителів як одного з

перспективних учнів направили з села вчитися в місто, забігаю вперед, скажу, що він в 1940р. Закінчив цю школу, в атестаті якого були лише єдині оцінки „Відмінно”.

З цим атестатом Андрій пішов в інститут залізничного транспорту вступати на один із факультетів, але його не зарахували, тому що напередодні вийшов наказ Народного Комісара оборони К.Є.Ворошилова, що всі десятикласники повинні пройти воєнну службу і вміти захистити свою Батьківщину, і в тому ж році він був призваний до армії, і був направлений в м.Севастополь, і зарахований курсантом училища зенітної артилерії, але рівно через рік йому достроково присвоїли звання лейтенанта і вже в перші години початку війни, а це було 22 червня 1941р. в 4 години ранку, в цей час був масовий наліт німецької авіації, йому, як професіоналу зенітнику прийшлося захищати морські судна і громадян цієї фортеці.

Ця перша година безпосередньої участі Андрія в воєнних діях продовжувалась всі дні і роки вітчизняної війни, яку він закінчив 8 травня 1945р. в північній частині Німеччини.

Щоб не звертатися до цієї теми надалі, Андрій після Севастополя захищав Москву, де одним із епізодів був і такий.

Дислокація його батареї була в одному з приміських московських лісних масивів і днювальний, почувши незвичний звук літака, що як раз над їхнім розташуванням летіла „Рама”. Про цей літак знали всі, тому намагалися якомога краще замаскувати свою бойову техніку, тому що він був нашпигований фотоапаратурою, яка передавала інформацію про розташування тієї чи іншої бази техніки в штаб німців, і всі ці дані німці використовували для обстрілу і знищення нашої техніки.

Після команди „Рама” весь особовий склад батареї сховався в траншеї, а лише командир цієї батареї Андрій Пістунов миттєво прийняв рішення спасатися самому і батарею в цілому, а на його щастя поруч стояла заряджена зенітка «сорокап’ятка» і Андрій відкрив вогонь по броньованому череві цього „невразливого” літака.

Дуель 19-річного хлопчини з України, який вирішив подолати цього супостата, добре володіючи зеніткою, він зробив перший постріл по літаку, який на бриючому польоті пролітав над розташуванням його артилерійського підрозділу. Але перший вибух снаряда прийшовся перед літаком, друге натискання гашетки – вибух біля хвоста, а потім, як його навчали на стрільбищах в м.Севастополі, він сконцентрувався і третім пострілом збив літака.

За цю надзвичайну фронтову подію командування нагородило Андрія орденом «Червоного Прапора», а поет фронтовик Сава Голованівський написав вірш, де в поетичній формі розповів у фронтовій газеті цей незвичний подвиг молодого командира, цю газету, як реліквію, Андрій довго носив в кишені кітеля разом з посвідченням офіцера.

Андрій так і не зняв кітеля, починаючи з 1940 р. по 2008 р., в якому він закінчив свій бойовий путь і похований на кладовищі під Москвою недалеко від Ленінградського шосе.

В останній шлях Андрія провели рідні та генерали – друзі по роботі, де я від імені родини, а Андрій був для мене і вихователем, і вчителем, сказав: „Сьогодні ми прощаємось не тільки з моїм братом-воїном, а й українським сином російського народу”.

Між іншим, слідопити підмосковний міст і шкіл знайшли свого захисника і кожного року на 9 травня за ним приїздила машина, де він зустрічався не тільки з ветеранами, а й з молоддю, і його по естафеті перевозили з одного міста в інше, де він в п'яти містах був Почесним громадянином.

Закінчив війну Андрій командиром зенітного полку, на прапорі якого було 4 бойових ордени.

Найбільше бідкалась мама за свого первенця, який пішов в армію в 1940р., а звістку про себе він передав через „Наркомат чорної металургії” Союзу РСР, який знайшов нас, батька, маму і мене, в евакуації в м.Сталінськ Новосибірської, а в 1943р. Кемеровській області. А середній брат Вася воював в тих же військах маршала Рокосовського поряд зі своїм братом, але шляхи їх розійшлися і вони зустрілися вже дома після війни в 1946 р.

Батько отримав в парткомі комбінату листа від старшого сина, що він живий і воює за сплюндровану Україну.

Вперше за п'ять років він вислав мамі листа і фото з госпіталю, де лікувався після поранення – підірвався на міні.

За перший рік перебування в евакуації мама із русявої з голубими очима красивої українки стала білою як лунь.

Воєнні роки

Завод ім.К.Лібкнехта відправив сім'ї заводчан тоді, як німці вже підходили до м.Дніпропетровська на правому березі Дніпра, а нас з території «Вагоно-ремонтного заводу», який знаходився на лівому березі, в ніч на 18 серпня 1941р. в вагонах-телятниках, переобладнаних для снання у дві зміни повезли на схід країни.

Полки для снання були покриті 2-3 шарами матраців, щоб не пробіла куля.

Наш поїзд складався з 10 вагонів і паровоз з машиністом заводу ім.К.Лібкнехта, сім'я якого теж їхала з нами, так що ми були гарантовані, що нам Бог допоможе і майстерність машиніста проскочити зону, а це був Донбас, інтенсивного обстрілу і бомбардування літаками „Мессершмідтами”, які супроводжували ешелони з мирними громадянами.

Між іншим, до евакуації мама разом із своїми односельцями копали в Криничанському районі протитанкові рови, щоб затримати танкові армади гітлерівців, як ця робота закінчилася, а вона копала під палючим сонцем більше місяця, вона, повернувшись додому почала інтенсивно готуватися до евакуації.

Коли почалося бомбардування м.Дніпропетровська, а ми жили в приміській зоні Діївці, то вибухи зенітної артилерії та освітлення армاد ворожих літаків, які в нічну пору робили масові налети, щоб паралізувати особливо воєнну промисловість, а підприємства поголовно працювали для фронту і не відходили від своїх доменних печей, прокатних станів, доки не з'являлися німці біля стін їхніх підприємств.

Батько Іван Іванович на лівому березі у воєнному цеху заводу ім.К.Лібкнехта займався демонтажем обладнання, а команду евакуації сім'ї отримала мама і ми стали готуватися до від'їзду на лівий берег Дніпра.

Перед мамою було поставлено завдання: забрати семикласника Миколу, студента борошняно-елеваторного технікуму І курсу Василя Пістунова і бабусю Марію Василівну – батькову маму, єдину рідню, що мав батько. Але бабуса не спроможна була витримати торттури евакуації, до речі вона народилася в рік скасування кріпацтва в країні

(1861р.) і вона в категоричній формі відмовилася з нами їхати в глибоку евакуацію, враховуючи стан здоров'я.

Мама запросила до себе сусідку М.І.Горбенко і передала бабусю з рук в руки, і щоб вона не бідувала, вона віддала сусідці корову, курей, вугіль, продукти харчування і хату.

Забігаючи вперед повідомляю, що як тільки німці увійшли на нашу територію, то бабусю, поліцай, який оселився у нашій хаті, фізично знищив, а її спальню використав під голуб'ятню.

До речі, після повернення з евакуації в 1945р. я провів багато розшуків бабусиної могили, але на жаль мені не вдалося її знайти. Так що бабуса, яка викохала нас, трьох онуків, спить в невідомій могилі на Діївському цвинтарі, але ні я, ні мої брати, поки були живі, не забували бабусю, яка між іншим мала незвичайно м'які пучки на пальцях рук, а сама була тоді вже майже сліпою і нас узнавала своїми руками, погладжуючи наші обличчя.

Якщо всі були вдома, то вона спокійно йшла до своєї спальні відпочивати. А якщо когось із нас не було, бабуса учиняла мамі „мировий” скандал: „Де Андрюша (Вася, Коля) ? Вже вечір, дітей вдома нема, а ти нічого не робиш”.

Так ось стояла дилема: „А що взяти в евакуацію?” А думка всіх була, що німці через велику річку Дніпро не перейдуть, їх відіб'ють і ми в найближчий час повернемося додому, але обставини були такі, що ми повернулися до своєї оселі аж через 4 роки в пусту як дзвін нашу хату.

Шановний читачу, як Ви гадаєте, що мама взяла з собою в евакуацію?

По-перше, документи, фото, атестат Андрія про закінчення 10 класу, 2 рушника з українською вишиванкою з півнями, я в легенькому старенькому костюмчику, а брат Вася велосипед, який придбали в 1940р., він доїхав до вокзалу, а там якраз був наліт німецьких літаків, була оголошена тривога, Вася поставив велосипед біля траншеї, а сам під час обстрілу вбіг вниз. Після відбою Вася велосипеда не знайшов.

Шлях нашого вагонного потягу був тернистий, тому завдяки майстерності машиніста наш ешелон німці не розбомбили, а перед нами, особливо в Донецькому регіоні, на наших очах гинули мирні люди, діти, люди похилого віку, які попадали під обстріл і бомбардування німецької авіації.

Кривавий шлях нас супроводжував аж до столиці німців Поволжя м.Енгельс. Я вже вище писав, що наше життя, а в кожному вагоні знаходилось по 50-60 душ, залежало від машиніста.

Так ось в один із днів, поки ми вибиралися із прифронтової зони, серед білого дня нас став обстрілювати німецький винищувач, нас, дітей, позаганяли в нижній поверх стелажів, а зверху накидали всі матраци і почалася гонитва за живим м'ясом.

Як тільки літак робив наступний віраж заходу для обстрілу вагонів, машиніст набирив максимальну швидкість, як тільки наближався літак для обстрілу, машиніст різко гальмував і кулі лягали перед нашим ешелоном, і так декілька разів, розстрілявши свої запаси, „Мессершміт” похитав крилами, пролітаючи поряд з ешелоном, показавши нам кулак в чорні рукавичці з крагами, і зник.

В м.Енгельсі ми розлучилися зі своїм рятівником-машиністом, який повернувся на фронт, а нам підчепили двотендерний паровоз, який не випускав пару і повіз через пустиню Кара-Кум в м.Ташкент.

Ташкент – місто хлібне

З м.Дніпропетровська ми виїхали 17 серпня і в'їхали 1 вересня о 8 годин ранку в мирний, весь в квітах столицю Узбекистана м.Ташкент.

Нам, евакуйованим, приголомшеним баченим страхіттям війни здалося, що ми потрапили в земний рай.

Жахи війни ще не дійшли до жителів столиці хлібного краю.

З відкритих дверей своїх вагонів ми побачили, коли дітки в піонерських галстуках йдуть до школи, а це був перший день навчання 1941р. Ми стали німі, тому що не мали уявлення, що може бути таке спокійне і далеке від війни місце.

Нас викинули в привокзальному залі №6, а це були скверики під відкритим небом, і ми в числі не одної сотні тисяч біженців, які були сконцентровані в Ташкенті, стали чогось чекати, чого – ніхто не знав.

Поряд з нами були евакуйовані артисти театру ім.Марії Заньковецької з м.Львова, які вже не один день знаходились тут, чекаючи своєї долі.

Але слід відзначити, що форму, одяг і ментальність артиста тримали високо, красиво одягнені чоловіки з краватками час від часу струшували з білосніжних комірців паразитів, але форму тримали на європейському рівні.

В цей вересневий довгий день десь о 8 годині вечора на колії №1 перед пероном зупинився ешелон таких же пустих вагонів, без ніякої

оборудки, потім з'явилися носії в супроводі міліції, які підходили до наступної кучі баулів і валіз, брали в свої міцні руки і несли до вагону, за своїм збіжжям бігли господарі, а дозволити винести з вагона не дозволяв міліціонер.

На протязі години зал №6 був порожній, а нас закрили на замок у вагонах і ми поїхали, а куди – ніхто не знав.

Десь о 6 годині ранку ми доїхали до станції Беговат і нас зустріли працівники місцевого радгоспу «Дальверзін №3».

Прибуття такої робочої сили в господарство, яке поставляло червоній армії коней, сіно, бавовну, хліб і інші культури, а на превеликий жаль, робити на цих землях було нікому.

Молодь пішла на фронт, а дома залишилися аксакали, жінки та багато-багато дітей.

На наступний день маму запросили до контори і вже з 2 вересня ми всі троє були працівниками цього радгоспу.

Мама і я працювали по збиранню вручну бавовни, а брат Вася ввійшов в еліту працівників, тобто йому вручили двох коней і безтарку, і він відвозив бавовну на переробний завод, який був розташований на станції Беговат (нині Бекабад).

Для харчування нас закріпили в місцеву чайхану, за що мама щонеділі платила 3 рублі, харчі були чудові. Після наших переживань ми всі троє віддалились роботі, це була наша віддушина.

Третього вересня я отримав запрошення в місцеву школу у 8 клас, де на першому уроці вчителька познайомила і місцевих учнів, і евакуйованих з програмою навчання, і що уроки будуть проводитись на російській мові, крім того, окремі предмети будуть викладатись на узбецькій мові, а тому ми будемо вивчати: російську, англійську або французьку і узбецьку.

Моє українське начало, а це 7 років, не дало мені можливості прийняти цю програму, тому я один написав заяву, що збагнути її мені не під силу, так що вже 4 вересня я був зарахований в ланку. Мама, взявши мій демарш зі школою, сказала: „Брат на фронті кров проливає, а ти не хочеш навчатись? Тоді йди і роби так як я. Буду з тебе робити сільськогосподарського працівника”, що потім і збулося, але то вже після війни.

Наш з мамою тандем наробив фурору не тільки на місці, але й в масштабах республіки.

В газеті „Узбекская правда” був надрукований нарис, республіканський кореспондент написав, як евакуйовані українці,

відірвані від своїх домівок, показують високі результати на збиранні бавовни.

Так, „сім`я Пістунових з України, мама із сином Миколою, школярем, замість денного виробітку 18-20 кг бавовни щодня збирають по 60 і більше кілограмів. Таких рекордів узбецька земля ще не знала”.

Між іншим, мама перед війною впала і поламала ключицю лівої руки, а коли працювала на 30-градусній спеці, всі болі пройшли, нас там щодня зранку забезпечували хініном, пігулку запивали водичкою, зберігаючи нас від захворювання малярією.

Безумовно, були і курйози на місцевому рівні. По закінченні місяця мама отримала гроші і за себе, і за мене, а брату Васі не дали, тому не внесли його прізвище у список. Він звернувся до бригадира пояснити, в чому річ. А він спитав: „Яке ти назвав прізвище?” Отримав відповідь: „Пістунов”. А бригадир його підправив: „А ти бухгалтеру скажи, що твоє прізвище товариш Васка”, і інцидент був вичерпаний.

Побут і звички узбеків мені були незрозумілі. Як це можна під час збирання пахти (бавовни) зайти в чайхану у 8 годин ранку і цілу годину пити чай, і тільки після двох чайників по 2 літри кожний знехотя йшли на свої робочі місця.

Після завершення денного завдання я заходив до престарілих аксакалів, які мене чекали, а їх було по 5-6 чоловік, щоб я їм прочитав місцеву „Правду”, що робиться на фронті з моїми коментарями.

Узбецькі слова були на шпальтах газети складені з російських літер, тому вони хитали своїми папахами, а я не розумів, про що йде мова.

В знак довіри престарілих узбеків до українського хлопця один з них зняв зі своєї голови тюрбетейку, а перед цим в чайхані швацьким ножом мені збрили рижі кучері, і надів на мою лису голову, при цьому порадив: „Накрій голову, баланчик (хлопчик), а то вмреш”, а на дворі температура досягала більше 30 градусів.

Цей подарунок я зберіг і після війни повернувся з Сибіру додому, і тюрбетейка мені ще довго гріла душу спогадами.

Перед листопадowymi святами поступила команда відправити сім`ї евакуйованих до Сибіру, туди, де працював наш воєнний цех, обладнання якого було перевезено із заводу ім.К.Лібкнехта м.Дніпропетровська в м.Сталінськ Кемеровської області, де на базі місцевого металургійного комбінату ім.Сталіна, який вже функціонував на повну силу і де працював завідуючим виробництва мій батько Іван Іванович Пістунов.

Сибір– евакуація

7 листопада наш поїзд Ташкент-Алма-Ата-Новосибірськ зупинився на станції Новокузнецьк м.Сталінськ Новосибірської області (а в 1943р. це місто було переведено під юрисдикцію Кемеровської області).

Сім'ї, що виїхали з Ташкента при 30-градусній температурі, приїхали в м.Сталінськ при температурі мінус 15 градусів. Безумовно. Моя одежа не відповідала місцевій температурі. Я був в парусових тапках, тубетейці, в полотняних штанях і почав замерзати. А батько, який зустрів нас на залізничному вокзалі, як знав і взяв з собою ковдру, в яку загорнув мене, взяв на плечі і поніс до трамваю. Так наша сім'я з'єдналася.

Брат Василій на наступний день в цей же новомеханічний цех пішов працювати, де був зарахований слюсарем-лекальником, мама, Прасков'я Степанівна, теж в найближчий час пішла в цей же цех в інструменталку, де також як і на узбецькій землі, так і тут на відстані 5 тисяч км від фронту класично вписалася в невеликий колектив, який відігравав немаловажну роль у виконанні виробничих процесів, а цех, який збудували робітники, евакуйовані з м.Дніпропетровська за півтора місяці на болоті, і вже на жовтневі свята видали першу продукцію – 16 дюймові гільзи берегової оборони.

Мама зайняла чинне місце в інструменталці і це підтверджено багатьма робітниками, тому всі, хто мав відношення до інструментів, чекали зміни тьоті Паші, вона, малограмотна. пам'ятала, в якій з тисячі комірок лежить необхідний різець для станочника.

Пам'ять її була фантастичною, їй легко було працювати, тому що із-за своєчасно виданих необхідних інструментів зупинок конвеєра не було.

На цьому заводі-гіганті під час війни працювало понад 100 тис. робітників від 15-річних до старшого покоління металургів.

Характерно те, що не дивлячись на колосальну потребу фронту і на різноманітну металургійну продукцію, комбінат безперервно модернізувався.

Так вже на початку 1942р. був запущений цех №6, де було обладнано конвеєр по виготовленню 3-дюймових снарядів, на якому в одну зміну працювало 6 тисяч 15-16-річних хлопчаків та дівчаток, які на протязі всієї зміни, а вона продовжувалась 12 годин через 12, виробляли снаряди і в той же день відправляли в м.Новосибірськ на зарядку і на фронт.

Такий виснажливий ритм роботи по 12 через 12 тривав до завершення Сталінградської битви, після чого були переведені на режим 12 через 24, але в пам'яті ще довго залишалася потреба бігти на зміну, після якої все тіло зводила судорога, і коли наші зміни співпадали, то мама мене трішки спасала, відтираючи тіло після смертельної напруги.

Безумовно, із пам'яті цього не викинеш, а праця на конвеєрі була організована із 7 вечора до 7 ранку і піковий період надходив між 4-5 годинами ранку, коли зникали всі сили і ти падав, а прокидався в приміщенні майстра, де через півгодини на твою голову виливали відро холодної води і знову запрошували зайняти своє місце на конвеєрі, на якому стояв майстер і підстраховував тебе.

Цю картину, безумовно, керівництво комбінату добре розуміло і робило все можливе, щоб підтримати дітлахів. В літню й осінню пори нас групами направляли на роботу в підсобні господарства комбінату, там нас підгодовували і ми трішки відпочивали, і ця недільна зміна роботи давала нам відповідну наснагу і ми поверталися на свої робочі місця.

В цей цех був переведений і мій батько І.І.Пістунов, який зайняв пост завідуючого виробництвом, але ми його в домі бачили раз в місяць, коли ставало тепліше на дворі, то він забігав на хвилину помитись та переодягнутись, а в зимовий час він спав в цеху на розкладачці.

Як член ІТР, батько отримував раз в місяць теплий одяг. Він його не міряючи в ту ж хвилину віддавав на фронт для синків Андрія і Васі, які обидва воювали, а сам ходив в зостлілій тужурці і х\б шкарпетках, і так всю війну.

Маму теж перевели в інструменталку цього цеху, так що династія Пістунових працювала вдень і в ночі для фронту.

Середній брат Вася в 1942р. подав заяву добровільно відправити його на фронт. В цей час в м.Новосибірську формувалася сталінська дивізія.

Перед відправкою на фронт сам генерал, командир дивізії, знайомився з солдатами, які були вишикувані на плацу.

Підійшовши до молодого, худенького, невеличкого росточку солдата, а це був Вася, генерал запитав: „Відкіля родом, синок?” І отримав відповідь: „З України”. „А де ти працював?” „На КМК м.Сталінська, де виготовляють гільзи”. „А що ти там робив?” „Працював слюсарем-лекальщиком”. „А яка твоя продукція?”

„Приймав участь в виготовленні ножів-фінок, на лезі якого був напис „Белорусским партизанам от сибиряков”.

Генерал все схвалив, але наказав Васі повернутися на завод і трішки підрости. До речі, як стало нам відомо на заводі, вся ця сталінська дивізія, яка була сформована лише з сибіряків, разом з генералом загинула.

Повернувшись до цеху, Вася надовго не затримався і вже восени теж добровільно, незважаючи на те, що у нього була бронь, яка прирівнювалась до фронтових умов.

На фронт брат потрапив після закінчення школи командирів відділення станкових кулеметів в м.Новосибірську.

Військова частина була направлена на захист і підтримку вояків, які тримали блокадну оборону м.Ленінграда, тому Вася більше як півроку був захисником і приймав активну участь в розриві блокади Ленінграду, за що мав медаль захисника легендарного міста на Неві.

Після зняття блокади його війська пішли на захід на взяття м.Нарва.

В цей період штурму високого неприступного правого берега річки Нарва, де на льоду лежали його побратими (гори трупів в білих халатах), які неодноразово йшли на штурм, а на жаль, ніхто з них не повернувся назад.

Вася майже щодня писав мамі солдатські трикутники і розповідав, як він готується зі своїм підрозділом до чергового штурму, що він вже третю добу крім води нічого не їсть, тому якщо поранять його в живіт, то не буде завороту кишок, а потім він уже повідомив, що добув броньований щіток, який начепив собі на груди, тобто капітально готувався до останнього штурму.

Але, як кажуть, є бог на небі і він все бачить. А може листування сина з матір'ю і її бажання побачити сина живим після війни, а це не забувайте, читачу, тисячі кілометрів. Що відділяли фронтовика-сина від матері, яка працювала в глибокому тилу. В ніч, коли війська очікували команду ринутися на штурм неприступних берегів Нарви, почав тріщати лід і на очах їхніх побратимів лід зніс в небуття тисячі вояків.

Отримавши наказ не наступати, а війська відвести на 15 км від річки, видали підрозділам дошки і гвіздки, щоб кожен підготував собі плавзасоби.

В назначений день штурму всі плавзасоби були перевезені на берег річки, яка повністю очистилась від льоду, а всім підрозділам було оголошено команду маршала К.К.Рокосовського „хто перший стане

ногою на правий берег Нарви, тому буде присвоєно звання Героя Радянського Союзу”.

Після сигналу початку штурму до човна сержанта В.Пістунова підбіг старшина другого батальйону їхнього полку і попросився, щоб і його забрали в свій човен, тому що він відправив своїх солдат на штурм, а сам випадково залишився на березі. Вася дав згоду, і вони попливли на правий берег, але біля самого берега човен потрапив на мінну огорожу, човен з солдатами перекинуло, але всі збереглися і вийшли на берег, над головою з високого берега строчив німецький кулемет, а вони були недосяжні.

Старшина запропонував закинути наверх самого худенького сержанта Пістунова і три його солдати і старшина підкинули його догори і він опинився в окопі, по якому проходили німці-кулеметники. Він витяг дві спарені протитанкові гранати, з якими по ходу траншеї підійшов до секретного дзоту, який строчив по наших солдатах, і в душник кинув ці дві гранати, які впали на голови окупантів і цим вибухом було знешкоджено важливий дзот і все зтихло.

Вася повернувся до своїх солдат, які його чекали на березі річки. Знизу він почув прохання старшини дати руку, щоб теж вилізти у траншею, але він відмовився, тому що старшина був вдвічі тяжчий ніж сержант. Старшина знизу розпорядився двом солдатам підрозділу, де служив мій брат Василь щоб вони його підіймали знизу, а Вася за ремінь ППШ тягнув старшину догори, і загальними силами витягли його на правий берег річки.

Старшина, розкривши широкі плечі, підкрутивши вуса і із-за халяви чобота витяг паличку, на кінці якої була прикріплена червона смужка матерії і встромив її на видному місті бруствера.

З лівого берега йшло безперервне спостереження, командування переправи зафіксувало, що наші війська закріпилися на правому березі Нарви.

Прорив, що дав можливість військам розвинути наступ на м.Нарву, де кулеметники, а це станкові кулемети, надзвичайно успішно вийшли до передмістя, Але Вася не зумів продовжити наступ, тому що попав в мінне поле і підірвався на німецькій міні.

Мінери, які підоспіли, розмінували стежку і на руках винесли Васю і передали на лікування в медсанбат. В той же день його оперували і досвідчений хірург під час операції не став витягати з кістки лівої ноги металевий шарик з німецької міни і зауважив: „Хай солдат несе німецьку міну все життя”. Так і було.

Після наркозу Вася, прийшовши до тями, побачив, що зліва на ліжку виглядають з під простирадла знайомі вуса. Сестричка, яка прийшла провідати Васю після наркозу, сказала, що поруч з ним лежить поранений старшина, Герой Радянського Союзу, який перший ступив на Нарвську землю – цей старшина був сибірський мисливець.

А Васю після госпіталю, а це вже був кінець 1944р., направили на навчання в Ульяновське Червонопрапорне училище самоходної артилерії, де в присутності всього складу училища генерал вручив Васі за форсування ріки Нарви орден „Червоної зірки”, а зірка Героя пройшла мимо.

Більше сотні трикутників мама зберегла, привезла з Сибіру додому і дуже сумувала, що по закінченні війни і навчання в училищі молодий лейтенант всі свої воєнні переживання спалив, що мама йому не простила, тому що цю історію життя солдата на війні мама дуже цінувала і берегла над усе.

Тут доцільно привести декілька фактів з бойової діяльності мого старшого брата Андрія, який мав теж можливість стати Героєм, але на війні як на війні. А було це так. Наприкінці 1944р. Андрій служив начальником штабу зенітного полку. Отримав завдання сформувати з трьох зенітних полків мобільну групу і прорвати оборону німців, які засіли в м.Прейсіш-Ейлау, яке було недосяжне для інших родів військ.

Між іншим. Ця операція персонально була під контролем командуючого фронтом маршала К.К.Рокосовського, який прийняв рішення і оголосив перед операцією, якою доручили керувати Андрію, якщо операція буде успішною - командир отримає Золоту Зірку.

Операція почалася в 2 години ночі. Дорога, яка йшла до цього містечка, була прокладена через глибокі болота, зенітні установки трьох полків вистроїлись в один ряд, де „Студебеккери” тягли пушки, які безперервно стріляли в сторону міста.

Сполошний вогневий шквал, а це ніч, не видно, що за нова техніка з'явилася на фронті, майже дійшли до передмістя, але на жаль, цей маршкидок прийшлося зупинити, тому що на цій дамбі-дорозі поперек стояв підбитий танк КВ 50 тон ваги, а „Студебеккери” неспроможні були стягти його в болото.

Андрій дав команду вручну повернути гарматні установки і по тій схемі, залишивши огненне заграва, повернули назад на вихідні позиції. Операція була зірвана.

Потім, як місто було очищене від німців, вони добивалися подивитися на чудо-техніку, а вони, як підступала армада вогню, всі до єдиного покинули місто, так що блискучий замах не було використано.

Андрій все, що отримував, прислав мамі в вигляді атестату в Сибір, так що мама діждалася, що обидва сини-вояки повернулися до мирної праці.

Мама повернулася з евакуації до рідної оселі в 1944р., а ми з батьком ще залишалися в Сибірі.

Повертаючись до 1942-1943рр., коли треба було якось виживати, а тим паче, батькові заробітки йшли на займи для фронту, та й наші з мамою заробітки теж, добра третина яких йшла на добровільне придбання облігацій, а харчування лише в заводських їдальнях, а в квартирах нічого не було.

Між тим, нам, як і більшості городянам, давали можливість отримати невеликі земельні площі для вирощування особливо картоплі та інших овочевих культур.

Мама була ас з питань, як краще використати цей клаптик сибірської землі, для чого вона всю зиму збирала в дитячу корзинку картопляні обрізки разом з вічками, які пустили пагінці і ми з мамою по весні висадили на своїй ділянці.

Мабуть двічі чи тричі ми обробили від бур'янів ділянку і коли всі вже зібрали свої пожитки, наша ділянка залишилась одна і сторожі попередили нас, щоб скоріше зібрали своє збіжжя, тому що вони вже закінчили свою роботу.

Ми поїхали з мамою на свою ділянку і були здивовані побаченням, тому що із посаджених трьох кілограмів обрізків я накопав врожай картоплі, який не вмістився в два величезних з гаком мішка, які з допомогою місцевих жителів-сибіряків донесли до нашого будинку. Цей досвід я частенько згадував вже будучи агрономом великих господарств Дніпропетровської області.

Мама з Сибіру поїхала без нічого, окрім атестату Андрія за 10 класів, вишиваного рушника і табуретки, а наша оселя в Діївці була пуста і невпорядкована, яку мама до мого приїзду з Сибіру в серпні 1945р. привела в більш-менш божеський вид, та й в городі червоніли помідори, капуста, ті інша городина, яку мама змогла осилити весною 1945р.

Так як і держава, так і ми. Мирні громадяни, стали відтворювати село, свої оселі і всім думати як прожити?

Селянська спритність, кмітливість спочатку була націлена на успішне використання земельної ділянки, яка сягала 0,20 га, так що було де прикласти свої сили і застатись на зиму необхідними продуктами харчування.

Методи виживання

Я уже вище писав, що війна застала і старих, і малих думати і практично вирішувати, а як вижити, коли все було підпорядковано для фронту, навіть не дивлячись на те, що майже всі, і дорослі, і підлітки, до яких я відносився, були на декілька порядків оточені державою, які мали більше переваг – це фронтовики, а мотив один, на далекому тилу якось виживуть, якщо не помруть з «голодухи». А на фронті святих та безсмертних не було, кожен мав можливість загинути, тому і обслуговування законно було нормальним і забезпечення продуктами харчування, і обмундируванням, і зброєю.

Тилом нашої держави був Сибір, де 6 душ обслуговували одного солдата на фронті.

Хочу в своїх спогадах про маму розповісти, яку я проходив науку виживання. Ще не було війни на наших землях, а Європа вже покритася гарем пожегів, а це були передвоєнні 1938-1940рр., де вже і ми, школярі відчували відлуння війни.

По-перше, значно було зменшено продаж хліба громадянам, а потім переведено було на картки, так що животи заставляли підтягувати ще в довоєнні роки.

Черги до хлібного ларька займалися за добу наперед, умови вимагали чергу тримати і в нічну годину, тому школу каптенармуса, переходячи на воєнний жаргон, я проходив ще школярем 5-6-7 класів, тому що негласно я став першим помічником мами по реалізації своєї продукції: і овочів, і молочних продуктів, а також здобуття в безкінечних чергах хліба нашого насущного.

Ось ця довоєнна наука виживання в повній мірі мені пригодилася, коли наша сім'я була евакуйована в Сибір.

Роки на початку війни не дозволяли мені як мамі, батькові і середньому брату Васі, як тільки ступила нога на Сибірську землю, працювати, а я залишився, а це листопад 1941- квітень 1942р., головним постачальником продуктів харчування для сім'ї.

Пам'ятаючи свою довоєнну вправність надавати членам сім'ї ту допомогу, якої вони не могли виконати, цю паузу в моїй буремній діяльності заповнила подія, яка скоїлася в нашому ж місті зі статусом

мільйонщика, для яких місцева влада відкрила комерційний гастроном, де в одні руки покупця можна було придбати 100г коров'ячого масла.

На жаль в день відкриття скоїлося ЧП, де під час входу в магазин покупці разом з дверима внесли в магазин розчавлену літню жінку. Магазин тимчасово було закрито.

За ніч замість дерев'яних одвірків вварили рейки, і тоді вже до якоїсь міри більше людей не давили, але травмовані були.

Досконально вивчивши механізм попадання в магазин, я попросив маму виготовити мені фуфайку (для дорослих), на рукава пришити великі гудзики, штани ватні, шапка вушанка, бурки на малі мої ноги і рукавиці із собачої шерсті.

Натягнувши цей протиударний «скафандр» я пішов на штурм недосяжних дверей.

Покупців запускали партіями по 20-25 чоловік, в цей момент я „пірнав” під ноги і пролазив аж біля вхідних дверей, інколи, правда, отримував стусанів, але мамина екіпіровка мене оберігала.

Зайшовши у великий торгівельний зал, де продавали по 100 г масла більше 10 касирів, я спокійно обходив майже усіх і рівними долями опускав загорнуті в лощений папір 100 г в рукава фуфайки, а останні 100 г держав в одній руці, які показував контролерам, прискіпливо перевіряючи кожного покупця.

Моя мама була задоволена, тому що майже завжди мала можливість підгодувати всіх чотирьох чоловік нашої сім'ї.

На превеликий жаль, цей обов'язок я несу через все життя до сьогоденного дня, а за мої роки сільськогосподарського працівника, а в цій галузі я попрацював більше 60 років, а життєвих колізій на моєму віку було чимало. Але дитячий та юнацького віку гарт завжди спрацьовував тільки на відмінно, тому що я оперативно вирішував різного роду питання, що виникали на моєму життєвому шляху.

Повоєнні роки

Я вже вище писав, що мама з Сибіру з реєвакації повернулася першою в м.Дніпропетровськ, отримавши медаль як „Учасника війни в тилу в 1941-1945рр.”

Житло було наше розграбоване вщент, залишилися лише стіни хати, сарай, садок та чудовий земельний наділ, який щороку давав завдяки умінню мами виростити врожай овочевих культур, з яких вона частково консервувала на зиму, а частково продавала на місцевому ринку.

Саме після повернення ми узнали про гірку долю маминого меншого брата, мого дядька Федора та його двоюрідного брата – Прохора Бідняка. Обое загинули на фронті.

Через не один десяток років, коли я вже працював в аграрному секторі на різних посадах, до мене дійшло, що товар, тобто свіжі овочі, повинен мати товарний принадливий вид. Доповнюючи цю тезу, я хочу навести живі приклади, якщо мама готувала помідори на продаж. То готувала в 2-3 рази більше, ніж вона продавала і кожен помідор відбирався особливо прискіпливо, один в один, потім чистою хустиною протирався і рівними рядочками однакового розміру складався в корзину, потім спеціальною хустиною зав'язувався, і так звечора дві корзини і коромисло вже мене чекали в 4 години ранку.

Мамине раннє лагідне прохання „Коля, синок, віднеси збіжжя на базарець”, а він був неблизько, більше 3 км, „а вернешся, то ще доспиш”, не залишивши при цьому мені надії, що пронесе, але треба було на виручені гроші придбати шматок м'яса, хліба, цукру та інших продуктів харчування, при цьому вона завжди доповняла і до війни, і після, що „від батькової платні на заводі вся сім'я давно б виздыхала, а земля нас усіх кормила”, тому ще в молоді роки я розумів ціну землі і проніс через все життя цю відданість годувальниці-землі ніколи не зраджував.

Спектакль, який розігрувався на очах подруг та знайомих на базарі, був миттєвим, тому що продукцію, яку ми приносили на продаж, розхоплювали за 10 хвилин. Крім того, мама завжди на показ розлупувала один помідор навпіл, який в середині був мов цукром обсипаний, в той час, як її подруги годинами стояли на базарі, щоб продати своє збіжжя.

Насіння для вирощування овочевих культур мама майже не купувала. Тай не було тоді такого розмаїття насіння овочевих та технічних культур, а сама в кінці сезону відбирала кращі екземпляри овочевих культур, давала можливість визрівати, а потім виділяла насіння, яке зберігала в спеціальних мішечках, так що першу ступінь подальшої моєї агрономічної роботи я отримав із маминої практичної

діяльності, а це були дуже важливі і вагові поради, які мені частенько допомагали в роботі.

Наш земельний наділ розміром 0,20 га годував нашу сім'ю усі повоєнні роки, тому коли я працював в аграрному секторі мамина наука давала мені впевненість в можливості виживання не за рахунок роботи в промисловості, а завдяки раціональному використанню нашої матушки-годувальниці, яка „на своїх плечах” виносила тягар життєвих негараздів не тільки окремих людей, а й цілих народів.

Зараз в ХХІ столітті пройшов на наших землях перекіс в бік індивідуального утримання і використання наших безцінних чорноземів, від якого власники земельних наділів – фермери отримують 30% продукції від реальних можливостей наших південних чорноземів.

І ось тут з'явилося слухне місце, щоб акцентувати увагу читача про те, що в багатьох східних державах, де знайшли великі запаси нафти та газу, місцевий регіональний шейх заявив, що і земля і підземні багатства будуть ділитися зі всім народом, який проживає на цій землі, і підземні родовища теж будуть розділені з населенням, тому що це народне багатство.

Та хіба зараз когось, починаючи від можновладців різних рівнів, турбує вартість курячого яйця, яке зараз коштує більше однієї гривні, а чому 400-грамовий батон коштує 4грн 30 коп., а чому 1 кг м'яса коштує 50-70 грн., а чому 1 кг сала коштує 35-40 грн., а чому і т.і.

Хто з громадян України, які отримують злиденну пенсію біля 1 тис. грн., дозволить собі купити тільки ці продукти та інші продукти харчування? Проходять на ринку мимо ларьків і купляють крупи третього ґатунку, а інші продукти: м'ясо, рибу, крашанки, молочні продукти для ділових людей, які мають статки придбати необхідну якісну продукцію для сім'ї. Але, на превеликий жаль, таких громадян лише 10-12%, а останні 70-80% вимирають „швидкісним методом”, тому що урядовцям ніколи слідкувати за продовольчою корзиною пересіченого громадянина України, який в свій час віддав все, щоб нинішнє покоління, а це 45-46 млн. чоловік, використало б своє право жити в достатку.

Я акцентую на цьому тому, що Україна має багатства, це, по-перше, земля, яка спроможна дати в достатній кількості дешевих продуктів харчування для всіх 100% громадян, а не для 10-12% як зараз.

Та це злиденна біднота, яку обідрала держава, і місце її не в Європі, а в Африці – хіба не ганьба, і ніколи люди, які відходять, не

простять злодіям, які зрадили устої нашого життя і всі стали жебраками, можновладцям вони не простять.

Шановний читачу, я трохи відступив від основної теми спогадів про мою матусю.

Повоєнні роки моєї сім'ї такі ж, як у всієї держави, це відновлення зруйнованого навальною війною.

На наш погляд, це й підтверджено Конституцією України, що всі громадяни мають юридичне право користуватися цим земельним багатством і не займати 149 місце в світі за рівень матеріальних благ на кожного громадянина неньки України.

Вдумайся читачу, 150 місце займає держава Ботсвана, де крім піску, пустель і 40-45 градусів спеки нічого більше не має.

Якщо подивитися на багатства і достаток Сім'ї Президента, то ми багата успішна держава, а якщо подивитися на тих молодих фахівців та вчених, які покинули свої рідні пенати і подалися на заробітки за кордон, до речі, які мають соту долю тих земних благ, які має наша земля і надра України, але працю оплачують на декілька порядків вище, ніж в рідній стороні – це держава, яка розвивається, а якщо подивитися на розтрошені наші села і тваринницькі комплекси, які вмирають і діла до них нікому нема.

Тоді ж в 1946р. старшого брата Андрія після завершення війни Міноборони СРСР направив на навчання в м.Харків в радіолокаційну Академію і кожного літа всі п'ять років він приїздив на канікули до мами.

Батько Іван Іванович в рідний дім появився з Сибіру лише в 1946р. На господарстві було нас двоє: мама і я. Мама привезла з Сибіру одну табуретку, яка довго нам служила.

Я пішов на підготовчі курси до металургійного інституту, де й зустрів свою долю – Шевченко Тамару Андріївну, яка на жовтневі свята 1949р. стала моєю дружиною на 60 років.

Так ось, один з моментів його перебування на канікулах на рідній землі, трапилося наступне:

якось літнім вечором, коли череда корів верталася з пасовиська, мама щовечора чекала цієї події за забором з шматочком хліба, посипаного

сіллю щоб пригостити свою кровну корівку, яку мама в серпні місяці 1941р. передала своїй кумі на утримання.

І довгі ті чотири роки ця корівка снилася мамі, що як тільки вернеться з евакуації. То мама забере у сусідів частково, що у них залишалась після війни.

Але кума відмовила мамі на повернення корови, не дивлячись на те, що ця корівка за ці роки привела трьох телят.

Про це безглуздя узнав Андрій, що якраз прибув на канікули з Академії. (На фото у центрі, ліворуч його дядько, середній брат мами – Йосип, праворуч, мама з онуком Ігорем.) Мама сама мовчки переживала ці негаразди, а нас в це делікатне діло не втягувала, але Андрій проявив свій

командирський хист і підказав мамі того ж вечора затримати нашу корівку, яка поверталася з пасовиська, завести її в наш двір, цей сценарій мамою був виконаний блискуче, тоді Андрій запропонував мамі запросити свою куму для вирішення спільних мотивів щодо корови. Переговори ні до чого не довели і Андрій бачив, що спільної мови не буде, і він на очах двох шановних жінок, одна з них була в евакуації, приймала активну участь в озброєнні нашої держави, а її подруга, з якою дружила з молодих літ, С.Горбенко, але за сімейних обставин залишилась в окупації, Андрій блискавично приймає радикальне рішення – витяг пістолет браунінг №1, вставив в вухо корові, яка в цю хвилину перестала ремигати і затихла.

Андрій взяв ініціативу в свої руки і звівши курок пістолета голосно, але з повагою до мами і її подруги, на очах яких він виріс, заявив: „Зараз

вирішується доля цієї тварини і ті стосунки, які склалися не один десяток років, тому або ви домовляєтесь зараз, кому належатиме ця благородна тварина, чи будете ділити на дві сім'ї м'ясо цієї корови?"

Пауза продовжувалася не більше двох хвилин. Кума поспішила дати свою згоду передати корову моїй мамі, а Андрія попросила не брати гріх на душу. Так була вирішена ця проблема. Місце для корови було вже підготовлене, але бракувала наявність кормів, особливо сіна. Цю проблему також Андрій виконав бездоганно, лише спитавши маму: „А скільки треба сіна на зиму?" „ не менше двох гарб", така була відповідь мами.

Наступного дня Андрій забирає свої орденські книжки, надягає китель з орденами і приказним тоном дав 5 хвилин мені на збори, і ми поїхали з ним до міста в Центральний банк, який оплатив за кожен орден відповідну суму, а в цілому Андрій отримав 6 тис. крб., які передав мені.

Відповідно я передав ці шалені гроші мамі, тому що я вперше бачив такі купюри, яка домовилася з косарями і надвечір у нас у дворі стояв стіжок чудового сіна.

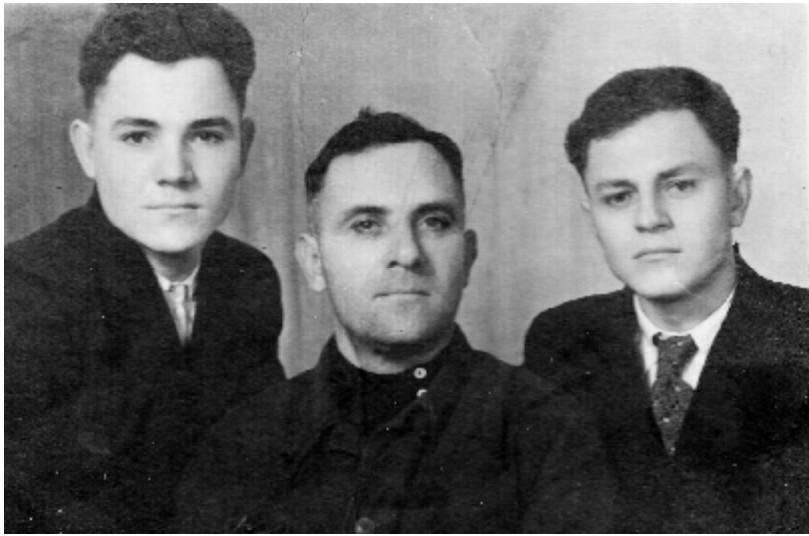
Наша корівка зразу ж підкорилась знайомим рукам своєї господарки і вже надвечір нас троє, мама, Андрій і я, ласували своїм свіжим запашним молоком.

Незабаром додому повернувся батько з Сибіру і брат Василь, закінчивши Ульяновське Червонопрапорне училище самоходної артилерії, теж демобілізований в званні лейтенанта і зразу же влився в робочий колектив однієї з артіль Ленінського району м.Дніпропетровська, де виготовляли за новою технологією – напиленням надміцного покриття на металеві деталі, одночасно пішов на навчання в Автодорожній технікум, який через 2 роки успішно закінчив і був переведений на постійну роботу за фахом в авто підприємство №5, яке очолював

більше 33 років, вивівши це підприємство на перше місце в Радянському Союзі.

Між іншим, завдяки створенню цієї автобази №5, а вона розміщувалась в Красногвардійському районі на околиці міста, де в чистому полі почала розвиватись промислова база, в яку ввійшли ПівденМаш, Шинний завод, Дніпропетровський машинобудівний завод, завод надважких пресів, аналогів в світі таких ще не було. На фото, зробленому після повернення батька з Сибіру, Василь – праворуч, у центрі – мій батько Іван, я – ліворуч.

Всі ці великі, всесоюзного значення машинобудівні підприємства, Автобаза №5, маючи 980 самоскидів, повністю забезпечувала залізобетоном підприємства, що будувалася, за що директор Автобази №5 нагороджувався

орденами, які доповнювали на мундирі учасника бойових дій по ліквідації Ленінградської блокади і при взятті м.Нарви, де він був тяжко поранений.

Значною нагородою Василя Івановича була медаль „За зняття блокади Ленінграда” і орден „Жовневої революції”.

Коли життєві ресурси закінчились, а перед його кончиною він таки розстався з німецькою міною разом з ногою, його колектив водіїв, фахівців всіх рангів, загальна громадськість, представники всіх підприємств, в які він зі своїм колективом закладав міцні фундаменти на віка, рідні та близькі, друзі. А це не одна тисяча, які проводжали в останню путь з його робочого місця – автобази, де всі водії, а це біля тисячі автомобілістів, одночасно нажали на клаксони і тисячі голубів піднялися до хмар, оплакуючи свого „генерала”, який не дав можливості вигнати цю царську птицю за межі підприємства, вони по своєму проводили в останню путь свого спасителя.

Вася осиротив два
любимих серця – жінку
Таїсію Сидорівну і
доньку Таню, яка вже є
ветераном знаменитого
Київського
національного
університету культури,
де вже не одне
десятиріччя, маючи
вчену ступінь доцента,
викладає курс
фортепіанного
мистецтва.

Між іншим, сім'я мого старшого сина Пістунова Ігоря
Миколайовича має 6 дипломів з вищою освітою і його син Микола і
донька Катерина, і дружина
Людмила Марківна, і невістка,
дружина сина, Світлана, і зять
Богдан, а сам батько цієї
неординарної сім'ї – доктор
технічних наук професор, академік
Академії інженерних наук, працює в
Національному гірничому
університеті, так що моїм онукам є
за ким гнатися.

Оглядаючись на це молоде покоління фахівців затребуваних
професій, приходиш до єдиної думки, що не дарма бабуся Паша
Степанівна пестила своїх онуків, які ім'я бабусі і дідуся Івана Івановича
добре пам'ятають і ніколи їх не забувають.

Зустріч з видатними діячами партії і уряду

Після повернення з Сибіру батько направився на підприємство, де
працював все своє життя до самої війни. Це був завод ім.К.Лібкнехта.
Але Ленінський райком партії запропонував батькові, не дивлячись на
те, що завжди працював в металургії, очолити підсобне підприємство,
розташоване на землях зони діяльності Сухачівської залізничної станції
і підпорядковувалось Метизному заводу.

Для мене це була друга сходинка, яка наблизила мене до аграрного сектору, до неньки-землі, мотивація цього в наступному поясненні.

Після того, як я повернувся з евакуації, вступивши на навчання на підготовчі курси при Металургійному інституті, яке в 1946р. успішно закінчив і був зарахований на перший курс сталеплавильного факультету цього інституту.

Але батькова переконливість, вже як аграрія, заставила мене подумати, що моє місце на землі, а не біля палаючих жерл мартенівських печей.

В 1948р. я перейшов в сільськогосподарський інститут на заочне відділення агрономічного факультету. В цей час мама переїхала до батька в степ на постійне проживання, практику я проходив як майбутній фахівець на базі цього господарства, керівником моєї практики був головний агроном цього господарства Іван Олександрович Полікарпов, фахівець від бога, більше того, його перші кроки як агронома були зроблені на землях радгоспу «Гігант» Ростовської області, де земель налічувалось більше 30 тис. га, а головним агрономом був один із корінних німців Поволжя, який ще в далекі 30-ті роки приїхав в ці краї жити і працювати.

Так що третю сходинку агронома я отримав в класичному стилі і це мені всі мої роки, які я віддав землі, пішли на користь з великою віддачею.

Після того, як пішла чутка, що в степу недалеко від м.Дніпропетровська створений оазис і озера, зариблені і обсаджені деревами і чагарниками, виноградні плантації і красиво оброблені поля, дороги, і фінські будиночки, де проживають працівники і фахівці, що працюють в господарстві, і конюшні, де в денниках стоять красені рисаки, і свиноферма з великим приплодом поросят, і молочно-товарна ферма зі стадом високодієвих корів і т.і.

Обласне управління сільського господарства внесло пропозицію керівництву області, а очолював цю державну установу відомий вчений-економіст Григорій Васильович Григор'єв, про передачу цього господарства зі всією інфраструктурою в підпорядкування безпосередньо управлінню і створити на його базі „Школу з учбовим господарством по підготовці керівних кадрів колгоспів і радгоспів області”.

Таке рішення було прийняте і вівіска на конторі підсобного господарства була замінена на „Учбово-дослідне господарство обласної школи колгоспних кадрів”.

Директором був призначений мій батько Пістунов Іван Іванович, який разом з колективом підсобного господарства творив чудеса на невеличкому шматочку землі – всього 900 га.

Вплив на слухачів, а це були люди від землі, був такий, що більшість з них потім закінчували наш сільгоспінститут, а практичні навички, які вони отримали у школі, були тим фундаментом на все їх життя.

Багато з них стали знатними керівниками не тільки в наших краях, а й далеко за межами.

Це Федір Олексійович Дудка – Герой Соціалістичної Праці, колишній голова колгоспу „За мир” Магдалинівського району, до речі це єдине господарство, яке мало найвищу нагороду – орден Леніна.

Це Микола Васильович Шкуліпа – Герой Соціалістичної Праці, голова колгоспу ім.Суворова Магдалинівського району – новатор, легендарна особа, в 1941р. на Красній площі в Москві приймав участь в знаменитому параді, де червоноармійці з параду прямо йшли на захист Москви. Він створив по своєму уму комплекс тваринницьких приміщень по відгодівлі великої рогатої худоби з одночасною постановкою біля 13 тис. голів бичків. Ця фабрика м'яса щорічно здавала більше 2500 тонн яловичини, зерно, кормові, овочі, технічні культури. Крім того, Микола Васильович займався вирощуванням насіння люцерни, яку не продавав, а лише вимінював на необхідну техніку у братів-білорусів по збиранню й переробці кормових культур для відгодівлі бичків.

Це новатор Погорілий Микола Григорович, який науку, що отримав в школі, застосовував на практиці в своєму господарстві ім.Енгельса Синельниковського району, який признавав Івана Івановича як свого другого батька.

Не одна сотня випускників достойно несла прапор своєї школи і свого підсобного господарства, застосовуючи досвід, що отримали за період навчання і виводили свої зруйновані під час війни господарства на передові рубежі.

Вже працюючи фахівцем в обласному управлінні сільського господарства, маючи часті відрядження по господарствах області, при знайомленні з керівництвом та фахівцями господарства, називаючи своє прізвище, я завжди отримував запитання: „А хто такий буде Вам

Іван Іванович Пістунов?” Отримуючи мою відповідь, що це мій рідний батько, я попадав в рідну стихію.

Успіхи цієї школи стали відомі в обласній Раді і в обкомі партії, який в той час очолював Леонід Ілліч Брежнєв. Він неодноразово навідувався в це господарство, де він знайомився з трудовими і науковими успіхами, після цього приймав частування. Однією з причин свого частого приїзду була приваблива незвична кухня, де моя мама Паша Степанівна варила неперевершені українські борщі і незвичні пиріжки.

Безумовно, обласні працівники всіх рангів були фізично морально перевантажені на майже цілодобових роботах, та в цьому випадку господарство, яке очолював мій батько, було своєрідним громовідводом.

Шановні гості, а це був Леонід Ілліч і його колеги по роботі, частенько навідувалися в це господарство, які попадали в райський куток сільської місцевості, де було: ставок і запашне сіно, і знаменитий мамин борщ з гірким перцем. Як тільки намічалася поїздка, керівник задавав одне питання: „Куди їдемо?” а це була субота або неділя. Отримувалась відповідь: „До Івана Івановича”. Запитання: „А тьотя Паша борщ зварила?” „Так”- отримував відповідь і делегація вчасно приїжджала на місце відпочинку.

Це господарство відвідали В.В.Щербицький, і А.І.Гайовий, і М.В.Пашов, і Г.В.Григор'єв, вже не кажучи за командирів меншого рангу, багато з яких взяли користь для своїх господарств.

Леонід Ілліч завжди давав високу оцінку і колективу, і директору за це диво в степу, і особливо він дякував моїй мамі за її теплу зустріч і надзвичайно смачні борщі.

Друге покоління Романків

Наше вуличне прізвисько було Романки, з натяком, що ми є циганським поріддям, але чорнявим був лише мій батько, а всі ми три хлопці, були світловолосі за винятком старшого брата Андрія, який наслідував чорне волосся на голові від батька, а голубі очі від мами.

На голову мамі звалилося третє навантаження: в мене народився синок Ігор, у брата Василя народилася донька Тетянка, між іншим, після мами була першою дівчинкою в нашому роді.

Вісім чоловік під одним дахом – це був вулкан пристрастей, а мудрість і такт мами все нівелювали і приводили до знаменника – поваги друг друга, входити в положення, тому що сім'ї молодих людей,

які всі навчалися в інститутах і де ведення господарства і наявність фінансів для утримання сімей не було ні в мене, ні в мого брата Василя.

Так що онуки були на плечах мами-бабусі і це навантаження вона якимось чудом витримувала.

Необхідно відзначити, що батько Іван Іванович міцно допомагав нам всім і продуктами харчування, і настановами, і моральною і фізичною підтримкою, що давала нам можливість і синам, і невісткам успішно навчатись у ВНЗ.

Через рік у старшого брата Андрія, який в той час навчався в Харківській радіолокаційній академії, народився синок Саша, якого також Андрій привозив до бабусі на літній період в Діївку, з онуком приїздила і теща Андрія. На фото, вона праворуч.

Це чудо людського роду Марія Сергіївна Терпінян виховувала онука в своєму стилі, що дало в подальшому свої позитивні наслідки.

Саша успішно закінчив школу в Москві, після цього воєнне училище в Києві, потім його перевели служити в Міністерство оборони Союзу РСР.

Надзвичайно молодим став генералом вже російської армії, приймав активну участь в створенні новітньої зброї, яку сам же на полігонах випробував, в наслідок чого отримав радіоактивне випромінювання і ніколи не скаржився на якісь болячки. В травні 2013р. на 60-му році життя Саша помер, навіть активне лікування знаменитими фахівцями госпіталю ім.Бурденка не допомогло.

Саша встиг в збройних силах Росії залишити глибокий слід – створив Академію артилерії, в яку одним із перших був обраний дійсним членом, так що маминих вихованців стає все менше і менше.

Першим пішов в небуття середній брат Вася, за ним старший - Андрій, а ось тепер із другого покоління „твердий Горішок” Саша теж випав з маминої колоди. Правда залишив після себе двох синів Андрія, Володимира і доньку Машу, а також вірного друга по життю Тамару і

маму Ганну Максимівну, які постійно знаходяться в суму, проживаючи в м.Москві.

Друге покоління Романків продовжує своє буття на цій брентній землі. Сім'я Васі жінка Таїсія Сидорівна і донька Тетяна Василівна переїхали на постійне проживання в м.Київ.

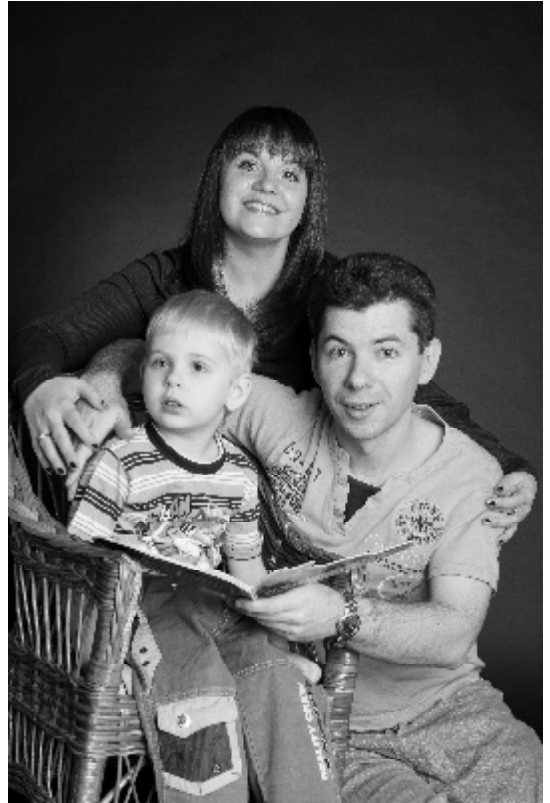
У мене два сини, які проживають поруч зі мною і не забувають добрих порад бабусі, передаючи їх своїм дітям.

У старшого сина Ігоря є значне продовження роду Романків: це мій перший онук, якому дали ім'я діда – Миколка. Закінчивши економічний факультет університету, працює в системі банків зі своєю дружиною Світлоною, в яких 6 років тому народився мій перший правнук Артемка.

Ця чудова прагматична сім'я, прийнявши запрошення на роботу в одному з банків м.Києва, переїхали до м.Києва на постійне місце проживання, так що Артемка буде в нашій сім'ї найщирішим українцем.

Друга донька Ігоря Катерина Ігорівна теж має чудову сім'ю, яка відпочувалася від батьків, здобула своє житло, і всі троє Богдан, Катя і моя друга правнучка Оленка живуть і працюють в м.Дніпропетровську.

Берегиня сім'ї, жінка Ігоря Людмила Марківна Волошина, яку він покохав, знаходячись у відрядженні в Читинській області і перевіз її в Україну, яка багато років віддала економічній науці і сім'ї, а також разом із моїм сином Ігорем викохала мені і моїй жінці Тамарі, якої на жаль серед нас немає біля 8 років, онука Колю і онуку Катю, а це вже й самі стали дідусем і бабусею.

Сам Ігор Миколайович став доктором технічних наук, професором Національного гірничого університету – це наша Романківська гордість. Його дідусь Іван і особливо бабуся Паша. Яка дуже любила першого онука трішки не

дочекалась до задуманого ще з дитинства, що Ігорю бути професором, що це закономірно; так і сталося. Так що радіюся і за маму, і за себе, що викохала такого впевненого і впертого сина, який живе окремо, а батька не забуває і суттєво допомагає, тримаючи його на плаву - особливо після тяжкої хвороби батька.

Так що Романківська порода проявилася в характері і в діях у старшого сина Ігоря.

Другий син Вадим, що народився через 8 років після першого, ріс не знаючи де що береться і відкіля воно надходить. Особливо себе картаю за те, що в юні роки Вадима він ніякої і ні в чому не знав нужди, жив як хотів і мати Тамара Андріївна, працюючи в інституті „Укргіпрomez” ведучим конструктором по проектуванню цехів з виготовлення емальпосуди, де її творча діяльність була пов'язана з частими відрядженнями, не мала можливості контролювати життя Вадима. А ці підприємства будувались і в м.Ташкенті, і в м.Керчі, і в.Новомосковську, і в Підмосков'ї і т.і.

На фотографії рідня сім'ї Пістунових – перший ряд: Микола Пістунов з сином Вадимом, Галина Шевченко, Володимир Шевченко, її батько і рідний брат моєї дружини Тамари), Ніна Головінська (сестра Тамари); другий ряд Надія Шевченко (дружина Володимира Шевченко), Наталя Андріївна Шевченко (мати Тамари, Володимира та Ніни), Тамара Пістуніна (моя дружина); третій ряд – Наталя Шевченко, Володимир Головінський (зять), Ігор Пістунов.

Я по характеру своєї роботи,

працюючи начальником управління сільського господарства, більшість свого життя проводив на робочому місці і в автомашині і був, на превеликий жаль, рідкий гість в своїй рідній сім'ї і батьківського впливу на виховання меншого сина Вадима майже не було.

Більше того, восьмирічна різниця в віці між синами теж негативно відбилася на поглядах на життя між старшим та меншим синами, тому що інтереси їх були на порядок різні.

Старший Ігор був завзятим книголюбом, а молодший Вадим – на гульки та безтурботний образ життя, а навчання як в школі, так і в ВНЗ були десь там далеко в його свідомості. То й десятирічку закінчив з натугою і далі сільгоспінститут з першого курсу мехфаку, між тим показуючи завидні успіхи у використанні с\г техніки. Так, будучи на практиці в колгоспі ім.Суворова Магдалинівського району, на рівні з досвідченими комбайнерами успішно збирав хліб, уміло використовуючи сільськогосподарську техніку.

Безумовно, я зараз себе картаю за те, що мені треба було цю хватку закріпити, розвинути і не гнатись за дипломом вищої освіти, а залишити в селі рядовим механізатором.

Але дурна звичка, що треба обов'язково мати вищу освіту, привела мене до того, що я його перевів в будівельний інститут на факультет газо-теплозабезпечення, з якого двічі його відраховували і двічі я його рятував.

Закінчивши з горем пополам цей славетний інститут, отримавши диплом вищої освіти інженера-газотеплотехніка і офіцерське звання, Вадим був призваний в армію для проходження служби в інженерних військах, де у нього проявилось друге дихання і ці два роки він віддав належне армійській службі. Отримавши документи з гарними характеристиками, він повернувся додому. А служба проходила в м.Верхня Салда Свердловської області, де він приймав активну участь в будівництві комплексів по виготовленню ракети „Буран”. Його безпосереднім начальником і наставником був другий космонавт СРСР Герман Тітов, з яким він знайшов спільні інтереси і той запрошував його армію не покидати, а продовжити служити під його началом в інженерних війська, займаючи високі посади. Але Вадим без думи відмовився

від цих пропозицій і повернувся додому.

В 1986 роковий рік його мобілізували для ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції. З його інформації видно, що він приймав надзвичайно активну участь з солдатами своєї роти, якою він командував, знімаючи з даху третього енергоблоку фосфоресцюючі уламки, які впали на дах зірваної АЕС.

В тій зоні і він і солдати отримали по 50 берів випромінювання, а коли я йому допоміг отримати офіційні документи із архіву Міністерства оборони, в цій довідці було відзначено, що старший лейтенант В.М.Пістунів отримав випромінювання 25 бер.

Всі його друзі, колишні студенти, які теж приймали участь в ліквідації наслідків аварії, отримали інвалідність I чи II групи, лише один Вадим залишився як учасник ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС II категорії.

Отримував 120 грн., а зараз вже на пенсії отримує вдвічі менше. Ніж середній двірник, хоч зараз вже має воєнне звання майор, а грошове утримання отримує 830-1020 грн., не в приклад його колег, які мали відповідні документи, що дало їм можливість отримати достойне відшкодування держави за втрачене здоров'я на ЧАЕС і тут його законні права ущемлені.

Який він знайшов вихід?

Жити самому і його домочадцям за рахунок батька похилого віку – замість держави годувати його і всю сім'я сина Вадима, мотивуючи тим, що він Батьківщину захищав.

Так як держава йому відмовила, то тепер весь тягар упав на немолоді старечі плечі батька і ось вже 12 років ні він, ні його молода дружина Ольга віком 36 років ніде не працюють. Він не дозволяє, а вона могла б своїми заробітками і кормити і утримувати свою сім'ю.

За ці роки жодної копійки сина не було проплачено за ЖКХ. Все це лежить на моїх плечах. Саме головне, що в цьому питанні нема просвіту, а мої життєві ресурси на кінці.

Його бабуся Паша Степанівна душі в ньому не чаяла. Думка була її така: дати Вадиму можливість отримати гарну професію і заможного жити, але цього, на превеликий жаль, не скоїлося, тому що онук і бабуся, і дідуся обдурили, а не тільки матір поки вона була жива і мене, якому під 90 років, так що ми, вся родина, в розпачі, що в нашій сім'ї вродилася „надлюдина”.

Жіноча мудрість

Моя мама передбаченням не вболівала. В неї був надзвичайно розвинутий дар мудрості, що підтверджується подальшими подіями.

Маючи середню освіту, вона в зрілому віці наздоганяла пропущене в дитинстві безперервною працею на полі і в домі, вона була з ранньої юності першим помічником своєї мами, тому вона всю мудрість ввібрала як зварити знаменитий борщ і т. і.

Притаманне як кожній жінці, їй подобалися гарні речі, а мама її в цьому підтримувала, використовуючи велику любов рідного батька до неї, який нічого для неї не жалкував.

У діда Степана Бідняка було дві турботи. Перша – це вправні коні, збруя, сільськогосподарський реманент, новітня техніка для обробки земельного наділу. І друга – це купити чи придбати найстаршій доньці все, що вона забажає.

І це в неї залишилося на все життя. І нас, трьох хлопців в такому ж дусі виховувала і, безумовно, це давало свої наслідки і в житті, і в роботі, не дивлячись на те, де і ким працював би чи служив, а на тобі все повинно бути красивим, елегантним, модним.

Ми вже мали свої сім'ї, а вплив мами на нас, синів, їхніх жінок і дітей був безперечний і непохитний.

Характерна її особливість була в трепетному відношенні до продовження її з батьком покоління. Перший онук, який перевів в ранг бабусі і дідуся моїх батьків, був мій з Тамарою Андріївною синок Ігор, який в якійсь мірі продовжив рід Бідняків, світловолосий, а не чорнявий, як дід Іван, але ця дитина перевернула сімейний уклад і вся увага бабусі була прикута до нового члену нашого сімейного колективу.

Незабаром у середнього брата Василя народилася донька Танюшка. До 6 членів дорослого населення сім'ї додалося ще дві ляльки, які потребували не тільки уваги, а й матеріальних благ, яких у нас з братом було чортма, тому що і він, і я були студентами.

На допомогу нам прийшов батько, який онукам і двом молодим сім'ям став допомагати продуктами харчування, та й моя Тамара, отримавши диплом металурга-технолога, була зарахована технологом проволоченого цеху заводу „Красний Профінтерн”, колектив якого теж прийняв до себе молодого перспективного фахівця і надавав деяку матеріальну допомогу, а це був такий перехідний період і в житті брата, і в нашому житті.

Для того, щоб зменшити психологічне, фізичне, а також матеріальне навантаження, рідний Тамарин дядько Трифон Андрійович Білецький, інвалід І групи війни, отримавши квартиру в м.Дніпропетровську, передав своїй племінниці Тамарі ключі від свого будинку, який знаходився поруч від батьківської садиби.

Незабаром батько перевіз маму в своє господарство, тому що онуки заповнили бабусю «кріпко», а батько в степу „бурлакував”.

Але мама нас не покидала, а якимись, доступними тільки їй методами, допомагала невісткам скоріше ставати на свої самостійні ніжки. Це були слушні поради і в вихованні дітей, і в приготуванні їжі, про яку я раніше розповідав.

В цьому розділі хочеться привести один приклад із життя сім'ї Тамари Андріївни, яка проживала в м.Дніпропетровську. Вона частенько до них навідувалась після занять в інституті і батько Андрій Лукич завжди просив свою кохану доньку Тамару зварити борщу, додаючи: „Так хочеться поїсти справжнього українського борщу”.

Не відмовляючи батькові, якого дуже шанувала, Тамара варила, маючи вже відповідний досвід, велику каструлю цього варива і за один тільки вечір вся сім'я з'їдала все до краплі.

А борщі ці як кожна українська сім'я дуже любила, тому наступні борщі варила моя теща Наталя Андріївна, але на превеликий жаль тієї майстерності, якою володіла моя дружина, у моєї тещі не було і борщ в тій же кількості після 2-3-денного утримання віддавався на корм тваринам сусідів.

Згадуючи ті молоді роки, я не особливо придавав уваги якості стравам, тому що навіть на нашому бідному столі завжди були страви високої якості і естафету, яку передала мама моїй єдиній і неповторній дружині, попала в надійні руки.

Мені, який виріс у робітничо-селянській сім'ї, було не страшно і не прикро після закінчення економічного факультету сільгоспінституту 5 квітня 1953р. зайняти посаду головного агронома в колгоспі ім.Малінкова Дніпропетровського району села Любимівка, де орних земель було біля 6 тис. гектарів.

Ця теза підкріплюється тим фактором, що тільки з найменшим сином Миколою найбільше спілкувалася мама і надавала відповідну увагу, і наставляла на істинний шлях. Це дало позитивні наслідки для практичної роботи і в МТС, і в колгоспі, і в управлінні сільського господарства.

Камінь, що заклала моя мама в мене, був в моєму житті краєугольним і діяв бездоганно всі мої робочі роки, а їх набігло понад 60.

Багато років свого життя мама була наставницею молодого покоління Пістунових і Шевченків. Це моя дружина Тамара і дружина брата Таїсія – двоюрідна сестра моєї дружини. Це і сім'я Терпінян: Ганна Максимівна – дружина старшого брата Андрія, який ще у 2008р.покинув цей світ і похований як захисник Москви на цвинтарі Ленінградського шосе.

Тут доречно привести сумний факт. Син Андрія і Ганни Саша, генерал Росії, місяць тому теж був похований на цьому кладовищі, де зустрілися душі батька і сина. А це теж був любий третій онук моєї мами і частенько вони разом з тещею Андрія Марією Сергіївною Терпінян, проживаючою в м.Харкові, в літню пору знаходилися під опікуванням моєї мами, яка проживала в селі Діївка.

Закінчуючи спогади про найдорожчу людину людства – матір, в нашій пам'яті залишились її заповіти, як треба жити в цьому буреломному світі. Вони залишились не на одне покоління і мене обнімає радість, що мені в якійсь мірі вдалося зберегти їх і передавати в II, III, і IV покоління нащадків Пістунових.

Мене розпирає радість і гордість за дітей, онуків. Я вже прадід, тому що маю правнуків Артема Миколайовича, сина мого першого онука Колі і чудової його дружини Світлани, які переїхали на постійну роботу і життя в столицю нашої України м.Київ. І я молю бога, щоб їм було гарно, комфортно і щоб їм повезло в житті.

В ранг двічі прадіда мене перевела моя любима онука Катя, яка народила чудову дівчинку Оленку, яка мені подобається тим, що дуже схожа на рід Бідняків, який так яскраво передала моя мама.

Батько моєї правнучки Богдан – чудовий молодий батько і фахівець високого класу і в техніці, і в економіці, і взагалі це достойний друг і порадник моєї онуки Каті.

Безумовно, я на схилі своїх років маю якесь моральне право акцентувати, що молода поросль, а біля мене проживає молодший син Вадим з дружиною Ольгою і їхньою донькою Тамарою, яка названа на честь Тамари Андріївни, яка б порадувалась надзвичайно швидкому зростанню онуків і правнуків, які вони дуже розумні.

Автор цих спогадів не ставив за мету описати шлях матері, Бог якій дав прожити 82 роки, а показати ті риси характеру, які притаманні

лише жінці, лише Матері з великої літери і який вона залишила слід на цій землі.

Надійшла думка поділитися з читачем ще однією характерною рисою – це рішучість дій, це відповідальність за вчинки і його наслідки. Так ось, в розпалі був 1933 рік, який випробовував кожну сім'ю, кожну людину на виживання.

Мама зібрала кісточки абрикос, які після зими встелили землю, пожарила їх і кожному з нас, трьох хлопців, дала мірну дозу цих „горішків” зі 100-грамового стаканчика.

Коли ми їх розлупили і з'їли, то я перший відмовився, тому що я по природі ласун, то гірке зернятко і я відмовився від своєї порції і мама мою долю передала Андрію. І Вася теж відмовився, а Андрій все з'їв і отруївся. Наша оселя далеченько була від лікарні, тому батько взяв на руки 10-річного сина і пішли з мамою спасати сина.

Все, що можна було зробити, лікар Улановський розвів руками і сказав, що на більше медицина 30-х років не спроможна, більше того медперсонал вніс інфекцію Андрію, в місці переливання крові нога була обхвачена гангrenoю і ескулапи прийняли рішення і наполягали на тому, щоб спасти життя дитині, треба відрізати ліву ногу.

В цю дискусію втрутилася мама і сказала, що будемо лікувати в домашніх умовах, а якщо Бог забере, то з обома ногами.

Батько приніс майже непритомного Андрія додому, а в нашій старій хаті, де всі жили в одній кімнаті, сиділа старенька благообразна бабуса.

Маючи природні „командирські” замашки, бабуса розпорядилася, а вся ця дія велася при гасовій лампі і метушні, всій сім'ї терти картоплю на терці, як для виробництва крохмалю, і подавати її до лежачого Андрія.

Мама подерла на куски єдине простирадло і подала лікарю-спасителю-знахарці.

Бабуса накладала на простирадла картопляну кашу і прикладала до ноги, починаючи з паху, яка горіла як червоний кумач, а Андрюша марив і був весь мокрий.

Бабуса вимагала все більше і більше картоплі, а мама, а це вже була глибока ніч, полізла в льох за останками картоплі і там під ногами щось заклопотало, знайшлася курочка. На якій залишилось лише п'єр'я і кістки. Вона випадково впала в погріб і цілий місяць харчувалася лише картоплею. Мама занесла її до оселі, де працював лазарет під керівництвом бабусі.

Перші ознаки про те, що бабуса таки починає отримувати результати лікування: після 5-10- хвилинного перебування картопляної мезги на нозі бабуса знімала корж, на тім місці нога побіліла, і так, зганяючи недугу зверху вниз до 4-х годин ранку Андрій мокрий заснув.

Біля бабусі була велика миска з водою. Посередині плавало блюдце, в якому горіла свічка. Бабуса шепотіла якісь молитви і губами білу ніжку цілувала. Мама розрахувалася із рятівницею курочкою.

На ранок Андрюша залишився зі своєю ногою, а потім уже під час війни своїми ногами пройшов від Севастополя до Москви, і від столиці до північної Німеччини, так що мамине бажання бачити свого сина здоровим увінчалось успіхом в довоєнні роки і під час воєнного лихоліття, тому що мамина любов до рідної кровинки перемогла всі негаразди.

Правду кажучи, лікарі в нашому закладі, а це була Діївська лікарня, були дуже досвідчені, талановиті, віддані своїй справі і на жаль, на рівному місці спіткнулися і не допомогли. А тільки усугубили ситуацію з моїм братом.

Мені після цієї сповіді нічого сказати чи додати, мабуть ми, земляни, багато тайн ще не розкрили.

На превеликий жаль в 1979р. раптово помер батько Іван Іванович Пістунов, якого в останню путь проводило майже все селище Дівка і похований він на місцевому цвинтарі разом з родичами Пістуновими і Бідняками.

Характерна деталь приключилася з мамою, яка залишилася одна жити в своїй хаті в Діївці на вулиці Братів Трохимових. Ми з братом Василем частенько її провідували і ніщо не передвіщало біди.

Тривожний дзвінок від сусідів підняв мене в становище авралу, треба спасати маму, яка впала в льох та зламала саму товсту стегнову кістку лівої ноги.

З розповіді сусіда Олексія, який спасав маму, під час її винесення з льоху, мамина нога висіла на жилах та шкірі і крутилася то вліво, то вправо навкруги.

Я перевіз її в II робочу лікарню в травматологічне відділення, де під час накладки гіпсової пов'язки зав. відділком, кандидат медичних наук, наполягав на тому, що лікування буде марне, неефективне, що зламана навпіл сама товста кістка ноги, яка в такі похилі роки (біля 80 років) не має найменшої можливості зростись.

В підтвердження цього він дав мені атлас – видання всесвітньої організації про переломи кісток (1200 сторінок) і сказав : „Читайте і

найдіть прецедент у всесвітній практиці, що можна вилікувати цю ногу. Тому оптимальний варіант – відрізати ногу”. Мама вдруге в своєму житті вимовила одну і ту ж фразу: „Не відрізайте мою ногу, дайте мені вмерти з двома ногами”.

Після цього завідуючий прийняв рішення лікувати мамину ногу і не відрізати. А мені запропонував негайно дістати якісне муміє, яке буде в збільшених дозах даватись хворій.

Через своїх друзів, які працювали в Мінсільгоспі СРСР я попросив допомогти придбати в аптеці кремлівської лікарні підвищену дозу муміє для лікування потерпілої мами.

Через добу препарат був уже в мене і ми з братом Васею встановили чергування медперсоналу, які цілодобово давали відповідну дозу.

Додатково вона надувала футбольну камеру і так цілодобово.

Через 40 діб мені зателефонував завідуючий відділком і терміново запросив приїхати в лікарню.

У вестибюлі лікарні стояла моя мама на своїх двох ногах з однією милицею і паличкою. Гіпс зняли і о чудо, кістка зрослась, як у молодой людини.

Я подякував завідуючому і всьому колективу відділку за таку нечувану перемогу, а завідуючому запропонував писати на досвіді лікування мами докторську дисертацію.

Так що віщі слова мами „вмерти зі своїми ногами” збулися. Ми з братом поховали свою неньку з почесними поруч з батьком на 82 році життя.

Ці спогади єдиного сина, який залишився ще живий, будуть читати їхні онуки, правнуки і думаю, що їм буде чим пишатися тим, що вони є нащадки такої талановитої, самобутньої жінки XX-XXI сторіччя нашої епохи –

Парасковії Степанівни Пістунівної.

Зміст

1. Передмова.....	2
2. Молоді роки.....	4
3. Передвоєнні роки.....	6
4. Воєнні роки.....	10
5. Ташкент – місто хлібне.....	12
6. Сибір – евакуація.....	15
7. Методи виживання.....	21
8. Повоєнні роки.....	23
9. Зустріч з видатними діячами партії і уряду.....	30
10. Друге покоління „Романків”.....	33
11. Жіноча мудрість.....	38

Автор висловлює велику подяку рідним сімей Пістунових, Бідняків, Шевченків, Сідлецьких, Олександрю Андрійовичу Тараненку та Світлані Вододимирівні Ушаткіній, а також голові Олександрівської сільської Ради Павлу Григоровичу Прокоп'єву, генеральному директору агрооб'єднання «Зоря» Покровського району Анатолію Давидовичу Пучці, та колезі по роботі і другу по життю Миколі Степановичу Бовсуновському які надали можливість в моїх спогадах відтворити образ

моєї матері